

मेध्यः काण्वः। इन्द्रः। प्रगाथः (विषमा बृहती समा सतोबृहती)।

एतत्त इन्द्र वीर्यं गीर्भिर्गुणन्ति कारवः।

ते स्तोभन्त ऊर्जमावन्धृतश्रुतं पौरासौ नक्षन्धीतिभिः ॥ ८.०५४.०१

इन्द्र- परमेश्वर। एतत्- इदम्। ते- तव। वीर्यम्। गीर्भिः- वाग्भिः। कारवः- कर्मशीलाः।
गुणन्ति- स्तुवन्ति। ते- अमी। स्तोभन्तः- स्तुवन्तः। ऊर्ज- प्राणं बलं वा। ऊर्ज प्राणबलयोः।
आवन्- प्रापुः। धृतश्रुतम्- जीवोदकस्त्रावकम्। धीतिभिः- धीभिः। पौरासः- शारीराः। नक्षन्-
व्याप्नुवन्ति ॥१॥

नक्षन्त इन्द्रमवसे सुकृत्यया येषां सुतेषु मन्दसे।

यथा संवर्ते अमदो यथा कृश एवास्मे इन्द्र मत्स्व ॥ ८.०५४.०२

येषाम्। सुतेषु- निष्पादनेषु। मन्दसे- तुष्यसि। ते। इन्द्रम्- परमेश्वरम्। अवसे- रक्षायै।
सुकृत्यया- शोभनकर्मणा। नक्षन्त- व्याप्नुवन्ति। यथा। संवर्ते- तपसि सम्यग्वर्तमाने। यथा।
कृशे- तपसा काश्यं गते। अमदः- तुष्यसि। एव- तथा। अस्मे- अस्मासु। इन्द्र। मत्स्व- तुष्टो
भव ॥२॥

आ नो विश्वे सजोषसो देवासो गन्तनोप नः।

वसवो रुद्रा अवसे न आ गमञ्छ्वन्तु मरुतो हवम् ॥ ८.०५४.०३

विश्वे- सर्वे। सजोषसः- समानप्रीतयः। देवासः- देवाः। नः- अस्मान्। आ उप गन्तन-
आगच्छत। वसवः- शरण्याः। रुद्राः- द्रवणशीलाः। अवसे- रक्षायै। नः- अस्मान्। आ गमन्-
आगच्छन्तु। मरुतः- वाताः प्राणविशेषा वा। हवम्- आह्वानम्। शृण्वन्तु ॥३॥

पूषा विष्णुर्हवन् मे सरस्वत्यवन्तु सप्त सिन्धवः।

आपो वातः पर्वतासो वनस्पतिः शृणोतु पृथिवी हवम् ॥ ८.०५४.०४

पूषा- पोषको मार्गदर्शी सूर्यः । विष्णुः- परमात्मा । सरस्वती- रसचोदनशक्तिः । सप्त सिन्धवः- सप्तभूमिकोन्मुखमूलशक्तिधाराः । मे- मम । हवनम्- हवनोपलक्षितोपासनम् । अवन्तु- रक्षन्तु । आपः- जीवोदकानि । वातः- वायुः प्राणः । पर्वतासः- मेघा गिरयो वा स्थैर्यप्रतीकाः । वनस्पतिः- वृक्षो भौमभोगप्रतीकः । पृथिवी- भूमिः । हवम्- आह्वानम् । शृणोतु- शृण्वन्तु ॥४॥

यदिन्द्र राधो अस्ति ते माघोनं मघवत्तम ।

तेन नो बोधि सधमाद्यो वृधे भगो दानाय वृत्रहन् ॥ ८.०५४.०५

वृत्रहन्- आवरणबाधक । इन्द्र- परमेश्वर । मघवत्तम- अतिशयेन सम्पद्वन् । माघोनम्- सम्पद्युक्ता । राधः- संसिद्धिः । यत्- या । ते- त्वदीया । अस्ति- भवति । तेन- तया । नः- अस्मान् । सधमाद्यः- सहमादकः सन् । भगः- भगवान् सन् । वृधे- वृद्धयै । दानाय । बोधि- बोधय ॥५॥

आजिपते नृपते त्वमिद्धि नो वाज आ वक्षि सुक्रतो ।

वीती होत्राभिरुत देववीतिभिः ससवांसो वि शृण्विरे ॥ ८.०५४.०६

आजिपते- सेनापते । नृपते- नृणां पालक । सुक्रतो- सुसङ्कल्प । त्वम् । होत्राभिः- वाग्भिः । उत- अपि च । देववीतिभिः- हव्यैः । वीती- भोक्ता सन् । हि- खलु । नः- अस्मान् । वाजे- युद्धे । आ वक्षि- आवहसि । ससवांसः- हव्यवन्तो यजमानाः । वि- विशेषेण । शृण्विरे- श्रूयन्ते ॥६॥

सन्ति ह्यार्य आशिष इन्द्र आयुर्जनानाम् ।

अस्मान्नक्षस्व मघवन्नुपावसे धुक्षस्व पिप्युषीमिषम् ॥ ८.०५४.०७

अर्ये- आर्यशीले । इन्द्रे- परमेश्वरे । आयुः आशिषः । सन्ति- भवन्ति । हि- खलु । मघवन्- इन्द्र । अस्मान्- नः । अवसे- रक्षायै । नक्षस्व- व्याप्नुहि । पिप्युषीम्- पालयित्रीम् । इषम्- सदेषणाम् । धुक्षस्व ॥७॥

वयं त इन्द्र स्तोमैर्भिर्विधेम त्वमस्माकं शतक्रतो ।

महिं स्थूरं शशयं राधो अहयं प्रस्कण्वाय नि तोशय ॥ ८.०५४.०८

वयम् । इन्द्र । ते- त्वाम् । स्तोमेभिः- मन्त्रैः । विधेम- परिचरेम । त्वम् । अस्माकम्- नः ।

शतक्रतो- प्रभूतप्रज्ञ । महि- महतीम् । स्थूरम्-प्रभूताम् । शशयम्- निहितामिति भावः । अहयम्-

अकुटिलाम् । राधः- संसिद्धिम् । प्रस्कण्वाय- मन्त्रविदे । नि- नितराम् । तोशय- यच्छ ॥८॥

Dr. Rangraji